

BOSNA I HERCEGOVINA

DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG RADA

ZA ZEMLJU

2012 - 2015

**DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG RADA ZA
BOSNU I HERCEGOVINU 2012 - 2015**

Ovaj program odražava strateško planiranje aktivnosti suradnje MOR-a s Bosnom i Hercegovinom u razdoblju od 2012. do 2015. godine i pripremljen je s partnerima MOR-a u svrhu promicanja dostojanstvenog rada kao ključne komponente razvojnih politika i istodobno kao cilja državne politike vlade i socijalnih partnera.

Identificirana su tri glavna prioriteta koji će odrediti smjer i obim aktivnosti pomoći MOR-a u četvorogodišnjem razdoblju. Ti prioriteti su:

- I. Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera za poboljšanje upravljanja na tržištu rada
- II. Povećanje mogućnosti za zapošljavanje
- III. Jačanje sustava socijalne zaštite

Svojim potpisom strane učesnice odobravaju Program dostojanstvenog rada za zemlju i ističu svoju zajedničku opredijeljenost ispunjenju njegovih ciljeva.

Vijeće ministara BiH:

Međunarodni ured rada:

Nj.E. gospodin Sredoje Nović
Ministar civilnih poslova
Bosne i Hercegovine

Gospodin Mark Levin
Direktor, DWT/CO Budimpešta
Budimpešta, Mađarska

Datum:

Datum:

Sadržaj

Skraćenice	iv
Uvod	1
I. Trenutna situacija sa stanovišta dostojanstvenog rada	1
1.1. Socio-ekonomski kontekst.....	1
1.2. Nacionalni razvojni okvir i strategije	8
II. Lekcije naučene iz prethodne suradnje	9
III. Prioritetna područja suradnje.....	9
IV. Upravljanje i provedba.....	14
V. Aranžmani nadzora i ocjene radnog učinka.....	14

Skraćenice

BD	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
DSR	Razvojna strategija za zemlju
SIE	Središnja i istočna Europa
PDR	Program dostojanstvenog rada za zemlju
DWT/CO	Tim za tehničku potporu dostojanstvenom radu i Nacionalni ured
EC	Europska komisija
PO	Organizacija poslodavaca
GSV	Gospodarsko-socijalno vijeće
EU	Europska unija
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
OKU	Opći kolektivni ugovor
BDP	Bruto domaći proizvod
GFTAM	Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije
MOR	Međunarodna organizacija rada
RRS	Rješavanje radnih sporova
ARS	Anketa o radnoj snazi
IR	Inspekcija rada
MRC	Milenijski razvojni ciljevi
SSS/SSR	Strategija smanjenja siromaštva/Srednjoročna strategija razvoja
SZR	Sigurnost i zdravlje na radu
RS	Republika Srpska
SAP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SIS	Strategija socijalne uključenosti
SBA	Stand-by aranžman
SIDA	Švedska međunarodna agencija za suradnju i razvoj
TP	Tehnička pomoć
S	Sindikati
UN	Ujedinjeni narodi
UNDAF	Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih naroda
VET	Strukovno obrazovanje i obuka

Uvod

Promicanje mogućnosti za žene i muškarce da dobiju dostojanstveno i produktivno zaposlenje u uvjetima slobode, jednakopravnosti, sigurnosti i ljudskog dostojanstva je primarni cilj Međunarodne organizacije rada (MOR). Programi dostojanstvenog rada za zemlju (PDR) promiču dostojanstven rad kao ključnu komponentu razvojnih politika i istodobno kao cilj državne politike vlada i socijalnih partnera.

PDR 2012-2015 identificira strateške prioritete i rezultate koje treba postići u razdoblju od 2012. do 2015.godine kroz zajedničke aktivnosti vlada u Bosni i Hercegovini i socijalnih partnera s jedne strane, te MOR-a s druge. Njegov globalni cilj je promicanje dostojanstvenog rada kroz cjelovitim pristupom politikama koji se operacionalizira kroz niz prioriteta i rezultata. Ovaj program za zemlju je usuglašen s međunarodnim razvojnim programima rada poput Milenijskih razvojnih ciljeva, Okvira za razvojnu pomoć Ujedinjenih naroda (UNDAF) 2010-2014, koji se temelji na državnim razvojnim ciljevima, i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Europskom unijom. On također uzima u obzir prioritete partnera MOR-a u Bosni i Hercegovini, kako je navedeno u konzultacijama koje su s njima održane. Program iznosi politike, strategije i rezultate koji se traže za postizanje napretka ka dostojanstvenom radu za sve. Ovaj dokument odražava strateško planiranje aktivnosti suradnje MOR-a s Bosnom i Hercegovinom za razdoblje od 2012. do 2015.godine. Odražavajući ocjenu o protekloj suradnji kako partnera tako i stručnjaka MOR-a, cilj Programa je osigurati veću sinergiju i jaču povezanost aktivnosti MOR-a u Bosni i Hercegovini, i time pridonijeti postizanju održivih rezultata.

Ovaj program je napravljen kroz participatorni proces uz uključenje tripartitnih partnera MOR-a i sastoji se od narativnog dijela koji u glavnim crtama govori o socio-ekonomskom kontekstu, naučenim lekcijama, strategiji intervencija i logičkom modelu u kojem se elaboriraju intervencije.

Utvrđene nadležnosti u Bosni i Hercegovini u oblastima obuhvaćenim PDR-om će se u cijelosti poštivati tijekom njegove provedbe.

I. Trenutna situacija sa stanovišta dostojanstvenog rada

1.1. Socio-ekonomski kontekst

Prije krizno razdoblje se odlikovalo gospodarskim rastom, makroekonomskom stabilnošću i jednoznamenastom inflacijom. Gospodarskom rastu su najviše pridonijeli ekspanzija domaće potražnje i izvoza, što je rezultiralo godišnjim rastom BDP-a između 5 i 6 posto. Rast plaća i dohotka po glavi stanovnika, kao i priljeva doznaka su povećali domaću potražnju, dok je povećanje kreditnih plasmana banaka poticalo potrošnju kućanstava i ulaganja u privatni sektor. Unatoč snažnom rastu izvoza, on nije mogao kompenzirati rast uvoza, a to razdoblje je obilježila negativna trgovinska bilanca, čime se poljuljano ukupno postignuće BDP-a, s obzirom da izvoz značajno pridonosi rastu BDP-a.

Pozitivne ekonomske trendove zabilježene u razdoblju od 2005. do 2008. godine je narušila svjetska gospodarska kriza, iako njezin utjecaj na realno gospodarstvo još uvijek nije bio vidljiv u 2008. godini. Cjelokupni učinci krize su bili uočljiviji 2009.godine, kada je realni BDP pao za 3 posto. Kriza je utjecala na smanjenje izvozne potražnje i smanjenje novčanog toka, pri čemu se potonji ogledao u smanjenju dostupnosti kredita, što je pak usporilo osobnu potrošnju i ulaganja, te dovelo do pada stranih izravnih ulaganja i doznaka.

Uslijed svjetske ekonomske krize i slabih fiskalnih politika, Fiskalno vijeće BiH je početkom svibnja 2009.godine zaključilo pregovore s Međunarodnim monetarnim fondom (IMF) o trogodišnjem stand-by aranžmanu (1.57 milijardi američkih dolara/ 1.2 miliona eura), koji je podrazumijevao obvezu provedbe brojnih strukturalnih reformi i fiskalnih mjera prilagodbe. Sukladno Stand-by aranžmanu poduzete su mjere kako bi se osiguralo smanjenje javne potrošnje, a što se odrazilo na smanjenje plaća i drugih troškova za 10 posto za sve korisnike proračuna, kao i na gotovinske transfere ratnim veteranima i obiteljima poginulih boraca. Razina javne potrošnje se u tom razdoblju konsolidirala zahvaljujući Stand-by aranžmanu.

Mada su se znaci oporavka i gospodarske konsolidacije ogledali u postupnom poboljšanju izvoza u 2010.godini, gospodarski rast je bio skroman i iznosio je samo 1 posto. Potrošnja i ulaganja su se sporo oporavljali i bili su ograničeni visokom stopom nezaposlenosti, smanjenjem plaća i ograničenom kreditnom aktivnošću u bankovnom sektoru.

Iako su kratkoročni pokazatelji u prvom tromjesečju 2011.godine sugerirali potencijalni gospodarski oporavak nakon recesije u 2009.godini, mnogi ekonomski pokazatelji su počeli slabiti već u nastavku prvoga polugodišta. Ovaj trend se nastavio u trećem tromjesečju kada su mnogi pokazatelji dosegli prosječne razine iz 2010.godine.

Zaposlenost¹

Stanovništvo u Bosni i Hercegovini se znatno promijenilo uslijed ratnih zbivanja. Unatoč relativnoj stabilizaciji demografske situacije tijekom proteklih deset godina, od 2006.godine, kada je prvi put provedena Anketa o radnoj snazi, udio radno sposobnog stanovništva pokazuje negativan rast od 5 posto. Promjene u starosnoj strukturi stanovništva u Bosni i Hercegovini tijekom proteklih desetljeća otkrivaju zabrinjavajući trend ubrzog starenja stanovništva.

Unatoč pozitivnim gospodarskim rezultatima postignutim prije svjetske krize, izgledi za zapošljavanje nisu bili zadovoljavajući. Razlozi bi se mogli naći u sporom pokretanju gospodarskih aktivnosti nakon rata i masovnim otpuštanjima nakon privatizacije poduzeća u državnom vlasništvu. Iako je zabilježeno znatno povećanje gospodarskih aktivnosti od 2005. do 2008.godine, to nije bilo dostatno da se kompenziraju gubici radnih mjesta koji su rezultirali iz strukturalnih prilagodbi.

Sve do provedbe prve godišnje Ankete o radnoj snazi (ARS) 2006.godine, bilo je teško procijeniti stvarne stope zaposlenosti i nezaposlenosti, te obim neformalnog gospodarstva, jer se mnoge osobe prijavljuju službama za zapošljavanje, kako bi uživale pravo na

¹ Veći dio analize je preuzet iz radnog dokumenta MOR-a br. 86, 2011 "Dinamika zapošljavanja i tržišta rada u Bosni i Hercegovini", također dostupnog na http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/publication/wcms_144423.pdf

zdravstveno osiguranje, a koje sustav socijalne zaštite omogućava nezaposlenim osobama zajedno s naknadama za nezaposlenost. Prema ARS-u iz 2006.godine, stopa nezaposlenosti je iznosila 35 posto. Naredni ARS iz 2007.godine i 2008.godine su pokazali porast stope nezaposlenosti koja je iznosila 36,77 posto u 2007.godini i 40,7 posto u 2008.godini.

Gospodarska kriza je brzo prerasla u krizu zapošljavanja koja je počela potkraj 2008.godine, o čemu svjedoči pad plaćenog zaposlenja u formalnom sektoru, te rast i nezaposlenosti i neformalne zaposlenosti, kao i više razine siromaštva. Prilike za zapošljavanje u 2009.godini su pogoršane s općim padom gospodarskih aktivnosti uslijed svjetske gospodarske krize. U 2009.godini stopa zaposlenosti je pala na 40,1 posto, a stopa nezaposlenosti je porasla na 24,5 posto, što je gotovo tri puta više u odnosu na prosječnih 9.5 posto u EU27.

Statistički podaci pokazuju da je nezaposlenost većinom dugotrajna: polovica svih nezaposlenih je bez posla najmanje pet godina, a četvrtina preko deset godina. Dokazi također sugeriraju da je nezaposlenost u BiH prije strukturna nego frikciona, što sugerira da mnogi, ako ne i većina nezaposlenih, u stvarnosti više nisu na tržištu rada. Čini se da se mnogi koji su prijavljeni kao nezaposleni bave djelatnostima koje im donose prihode u neformalnom sektoru, posebice kada se radi o dugotrajnoj nezaposlenosti. Postojanje velikog neformalnog gospodarstva, koje se obično procjenjuje na oko 30 do 50 posto BDP-a² zemlje ukazuje na nedostatak prilika za dostojanstveno i produktivno zaposlenje.

Glede sudjelovanja žena u radnoj snazi, disparitet među spolovima u stopama zaposlenosti je iznimno veliki, a nesklad u stopama zaposlenosti muškaraca i žena postoji u svim dobnim skupinama. Zapošljavanje mladih je također zabrinjavajuće, jer pokazuje iznimno nisku stopu, a spolna disagregacija u zapošljavanju mladih otkriva nesrazmjer u distribuciji između spolova i ukazuje na nejednakopravan pristup tržištima rada. Ovdje se ne iscrpljuje lista skupina stanovništva koje se sučeljavaju sa izazovima glede nejednakopravnog pristupa tržištu rada, jer postoje i druge ranjive skupine poput osoba sa invaliditetom, povratnika i interno raseljenih osoba, te Roma. Iako ne postoje podaci o stopama zaposlenosti i nezaposlenosti osoba sa invaliditetom, još je teže procijeniti stope zaposlenosti/nezaposlenosti romskoga stanovništva. Službene evidencije zaposlenih i nezaposlenih osoba ne prate status Roma, a i sami Romi se rijetko prijavljuju kao nezaposlene osobe službama za zapošljavanje. Samo 3 posto Roma ima stalna radna mjesta, a najčešće izvore prihoda predstavljaju prodaja sekundarnih sirovina (za 29 posto Roma) i prosjačenje (19 posto), dok 76 posto Roma nikada nije pohađalo i završilo osnovnu školu.³

Unatoč boljim gospodarskim izgledima u 2010.godini, spor oporavak velikih industrija, koje su najviše pogođene krizom, zajedno sa skromnim rastom poslovnih aktivnosti u privatnom sektoru, nisu mogli spriječiti negativne trendove u stopi nezaposlenosti potaknutom recesijom. Prema ARS-u iz 2010.godine, nezaposlenost je značajno porasla i iznosila je 27,2 posto. Značajnije povećanje poslovnih aktivnosti u prvom polugodištu 2011.godine nije rezultiralo rastom zaposlenosti. Tržište rada u BiH ne bilježi značajne pozitivne promjene u prvom polugodištu 2011.godine. Prema ARS-u iz 2011.godine, stopa nezaposlenosti je iznosila 27,6 posto (26 posto za muškarce i 30 posto za žene), i bila je najveća među mladima između 15 i 24 godine. Iznosila je 57,9 posto (56,5 posto za muškarce i 60,6 posto

² Krstic & Sanfey (2006)

³ Prijedlog Strategije socijalne uključenosti u Bosni i Hercegovini, str. 18.

za žene). Stope aktivnosti i zaposlenosti su iznosile 44 posto i 32 posto, dok su u istom razdoblju 2010. godine iznosile 44,6 posto i 32,5 posto. Obje stope su bile veće za muškarce, nego za žene. Stope aktivnosti i zaposlenosti su bile daleko najveće u dobnoj skupini od 25 do 49 godina (70,6 posto i 52 posto).

Kako bi se rješavale ove iznimno visoke stope nezaposlenosti, donesene su strategije zapošljavanja na državnoj i entitetskim razinama u razdoblju od 2009. do 2011.godine. U okviru projekta tehničke suradnje MOR-a i SIDA-e pripremljena je Strategija zapošljavanja u Bosni i Hercegovini 2010.-2014.godine.

Vladine agencije u Bosni i Hercegovini trenutačno rade na razvijanju aktivnih mjera tržišta rada, naspram pasivnih mjera tržišta rada koje su prevladavale u prošlosti. Republika Srpska je u tu svrhu usvojila novi Zakon o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, a u Federaciji Bosne i Hercegovine je u pripremi sličan zakon, koji treba konsolidirati kantonalne/županijske i entitetsku službu za zapošljavanje. U tijeku su također intenzivne konzultacije o propisima kojima se uređuje uspostava i rad privatnih agencija za zapošljavanje sukladno Konvenciji MOR-a br. 181, kako bi se poboljšala fleksibilnost tržišta rada i pružila potpora otvaranju radnih mjesta. Ova nastojanja u svakom slučaju treba unaprijediti kroz poboljšane propise o poslovanju, koji bi olakšali registraciju i funkcioniranje poslovanja, dostupnost sredstava privatnom sektoru, te bolje veze između zapošljavanja i obrazovanja, uključujući i provedbu državne VET strategije, te daljnji razvitak koncepta cjeloživotnog učenja.

Socijalna zaštita⁴

Socijalno osiguranje

Nakon raspada bivše Jugoslavije i kolapsa prethodnog mirovinskog sustava, mirovinski sustav u Bosni i Hercegovini je *de facto* počeo od nulti točke. Mirovinski sustav pruža osiguranje i zaštitu od rizika starosti, invaliditeta, smrti i doživljenja, i sve zaposlene osobe su obvezno obuhvaćene sustavom kroz uplatu doprinosa mirovinskoga osiguranja. Sastoji se od mirovinskih shema Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Osim posebnih mirovinskih shema, entiteti imaju posebne sustave doprinosa socijalnoga osiguranja, koji su uređeni entitetskim zakonima o mirovinskom osiguranju i doprinosima. Nedavno je u Republici Srpskoj uveden sustav dobrovoljnog mirovinskog osiguranja.

Dok se mirovinski sustav u Federaciji Bosne i Hercegovine u cijelosti financira iz doprinosa, u Republici Srpskoj se dijelom subvencionira iz proračuna. Neprijavlivanje plaća sa iznosima za doprinose je bilo veoma rašireno. Sustavi za prijavu i prikupljanje poreza i doprinosa koji su nedavno uvedeni u oba entiteta su pooštrili fiskalnu disciplinu i poboljšali prikupljanje socijalnih doprinosa.

Obje mirovinske sheme su već dosegle strukturu zrelog stanovništva, a postojeća stopa ovisnosti radnika naspram umirovljenika nije povoljna. Promjene u dobnoj strukturi stanovništva u Bosni i Hercegovini tijekom proteklih desetljeća otkrivaju trend ubrzanog

⁴ Veći dio analize je preuzet iz Izvještaja MOR-a o reformi penzionog sistema u Bosni i Hercegovini: Prva procjena, također dostupan na:

http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/budapest/download/socsec/pension_report_bosnia_eng.pdf

starenja stanovništva, što je uzrokovano kombinacijom čimbenika (rat, negativan rast stanovništva⁵ i emigracija). Daljnje pogoršanje stope ovisnosti vršit će znatan pritisak na mirovinske fondove i rezultirat će potrebom za većom stopom doprinosa ili većim transferima iz proračuna, ili pak smanjenjem iznosa mirovina. Unatoč ubrzanom starenju stanovništva, postojeći mirovinski sustavi moraju osigurati svoju dugotrajnu održivost.

Kako bi se pronašla rješenja za dugotrajnu financijsku stabilnost mirovinskih sustava u uvjetima demografskih i gospodarskih promjena, dva entiteta su prije nekoliko godina pokrenula mirovinsku reformu, iako je velika parametrijska reforma provedena 2000.godine. Nakon rasprava o reformi mirovinskog sustava uslijedila je izrada strategija o mirovinskoj reformi, koje osiguravaju koncept mirovinske strukture na tri stuba. Narodna skupština Republike Srpske je nedavno usvojila Strategiju mirovinske reforme i njezin Akcijski plan. Nakon provedbe javne rasprave usvojen je novi Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju u prosincu 2011.godine. Socijalni partneri u Republici Srpskoj su bili aktivno uključeni u izradu Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, a o istom je također raspravljalo i Gospodarsko-socijalno vijeće Republike Srpske.

Potkraj 2011.godine, federalni ministar rada i socijalne politike je predložio Vladi Federacije Bosne i Hercegovine da nova skupina pripremi konačni tekst Strategije reforme mirovinskog sustava, kako bi se postigla bolja rješenja i omogućilo izravno sudjelovanje zainteresiranih strana. Skupina se sastojala od znanstvenika, predstavnika sindikata i poslodavaca, kao i umirovljenika. Ona je trebala da preispita postojeći sustav i prethodno raspravljanu Strategiju o reformi mirovinskog sustava, upozna se sa usporednim mirovinskim sustavima u regiji i šire, te predloži novu strategiju koja će korištenjem najboljih praksi i iskustava poboljšati mirovinski sustav u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Novi Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju Republike Srpske sada predviđa osnivanje tripartitne upravljačke strukture u Upravnom odboru Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje. Socijalni partneri u Republici Srpskoj su također zastupljeni u upravnim odborima Fonda za stručno osposobljavanje i zapošljavanje osoba sa invaliditetom i Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske.

Sigurnost i zdravlje na radu

Područje sigurnosti i zdravlja na radu (SZR) se također uređuje na razini entiteta i distrikta kroz odvojeno zakonodavstvo, a nadzor vrše inspekcije rada. Republika Srpska je 2007.godine usvojila novi Zakon o SZR-u. Federacija Bosne i Hercegovine je također izradila novi Zakon o SZR-u koji je u proceduri parlamentarnoga usvajanja. Poteškoće koje proizlaze iz provedbe predratnog Zakona o SZR-u u Federaciji Bosne i Hercegovine ne odnose se samo na kazne koje su još uvijek izražene u staroj i nevažećoj valuti, nego i na neusuglašenost Zakona sa Okvirnom direktivom 89/391/EEC.

Novi Zakon o SZR-u Republike Srpske kao i predloženi Zakon o SZR-u Federacije Bosne i Hercegovine su usuglašeni s Konvencijom MOR-a br. 155 i Okvirnom direktivom 89/391/EEC. Oni stavljaju akcent na prevenciju i odgovornost poslodavca za sigurno i zdravo radno mjesto, te uvode procjenu rizika na radnom mjestu sukladno navedenoj Direktivi. Međutim,

⁵ Izvješće o ljudskom razvoju iz 2009.godine procjenjuje stopu rasta stanovništva od 0,3 između 1990. i 1995.g., a -0,1 između 2005. i 2010.god.

europske integracije će iziskivati daljnje usuglašavanje odredba SZR-a s pravnim naslijeđem Zajednice, a u tijeku je i analiza poštivanja Konvencija MOR-a i pravnog naslijeđa Zajednice. Bosna i Hercegovina je nedavno ratificirala Konvenciju MOR-a br. 187 o Promotivnome okviru za sigurnost i zdravlje na radu.

Iako je trenutačna epidemija HIV-a u Bosni i Hercegovini na niskoj razini s manje od 0,01 posto stope učestalosti, zemlja je učinila napore da zadrži nisku prevalenciju i s tim ciljem je izrađena državna HIV/AIDS Strategija 2011.-2016.god., a provedeno je i niz aktivnosti koje su sponzorirali UNAIDS i GFTAM. Međutim, stigma u svezi sa HIV-om i diskriminacija osoba koje žive sa ili su pogođeni HIV-om su i dalje nazočni. Do sada se pitanje HIV/AIDS-a nije smatralo pitanjem radnog mjesta, iako državna Strategija prepoznaje potrebu za izradom pravnog okvira koji bi zaštitio ljudska prava osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om, uključujući i prava u svezi s radom. Kako bi unaprijedila i očuvala ljudska prava i prava u svezi s radom osoba koje žive sa HIV/AIDS-om, treba poboljšati poznavanje i razumijevanje socio-ekonomskih posljedica i posljedica HIV/AIDS-a po radnu snagu, a nacionalne akcijske programe za HIV/AIDS usmjeriti tako da uključe svijet rada.

Inspekcija rada

Nadzor nad provedbom zakona o radu i propisa o SZR-u vrše inspekcije rada, koje imaju ključnu ulogu u promicanju dostojanstvenog rada i osiguranju radnih standarda na radnom mjestu. Inspekcija rada u Bosni i Hercegovini je organizirana sukladno ustavnom poretku zemlje. Uslijed nedavnih reformi one su postale sastavni dio općih inspektorata na razini entiteta, distrikta i kantona. Imajući na umu činjenicu da su inspekcije rada kadrovski nedostatno popunjene, one primjenjuju više integriran pristup inspekciji, tako što će se usredotočiti na prevenciju i uključivanje poslodavaca i radnika. Međutim, treba još raditi kako bi se učinkovito pratila provedba SZR standarda. Također, ne postoje pouzdani podaci o nezgodama na radu, što je posebice slučaj u Federaciji Bosne i Hercegovine, gdje su kantoni/županije nadležni za vođenje evidencija. Također bi trebalo razmotriti strategije koje se bave neprijavljenim radom, odnosno trebale bi uključiti druge organizacije, kako bi se identificirali trendovi u neformalnom gospodarstvu i promicali zajednički naponi u borbi protiv ove pojave.

Socijalni dijalog

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvencije MOR-a br. 144 o tripartitnim konzultacijama (Međunarodni standardi rada), br. 87 o slobodi udruživanja i br. 98 o kolektivnom pregovaranju. Konvencija MOR-a br. 154 o kolektivnom pregovaranju nije ratificirana.

Zakoni o radu entiteta i distrikta su postavili temelj za tripartitni i bipartitni socijalni dijalog, kao i uspostavu gospodarsko-socijalnih vijeća. Tripartitno i bipartitno kolektivno pregovaranje se odvija na razini entiteta i distrikta. Novi Opći kolektivni ugovor (OKU) u Republici Srpskoj je potpisan u svibnju 2010.godine nakon opsežnih pregovora sa socijalnim partnerima. U Federaciji Bosne i Hercegovine su strane u Općem kolektivnom ugovoru (OKU) blizu zaključenja pregovora o amandmanima na Opći kolektivni ugovor koji je potpisan 2005.godine. OKU-i uređuju niz pitanja, uključujući i najnižu plaću, o čemu se dalje pregovara na razini sektora kroz sektorske kolektivne ugovore. Pregovarački kapaciteti socijalnih partnera su se poboljšali kroz projekt tehničke suradnje ADA-e i MOR-a, kao i

njihov kapacitet da se bolje angažiraju u smislenom socijalnom dijalogu. Iako sustav prikupljanja kolektivnih ugovora postoji na razini entiteta, sa širenjem kolektivnih ugovora na razinu poduzeća bit će nužna sofisticiranija baza podataka kolektivnih ugovora u budućnosti.

Entiteti i distrikt su samostalni u osmišljavanju zakona o funkcioniranju tripartitnih tijela za socijalni dijalog. Uspostava organizacija poslodavaca i radnika je uređena zakonima o udrugama i zakladama na državnoj, entitetskim i razini distrikta. Poslodavci i radnici su ujedinjeni u svojim organizacijama na razini entiteta, distrikta i države. Međutim, organizacije radnika koje su uspostavljene na državnoj razini još uvijek se sučeljavaju s poteškoćama glede njihove registracije, unatoč preporukama nadzornih tijela MOR-a.

Gospodarsko-socijalna vijeća na entitetskoj razini se redovito sastaju i daju mišljenje o gospodarskim i socijalnim pitanjima. Nije postignut nikakav napredak glede uspostave državnog Gospodarsko-socijalnog vijeća, jer još uvijek ne postoji Zakon o reprezentativnosti socijalnih partnera. Štoviše, do sada nije postignut sporazum u svezi s njegovom uspostavom i radom. Nepostojanje kriterija reprezentativnosti i neriješeno pitanje registracije krovne organizacije radnika, kao i pitanje reprezentativnosti poslodavaca su doveli do zastoja u konzultacijama, unatoč nekolicini pokušaja da se pronađu rješenja radi prevladavanja ovih poteškoća.

Pored novih kriterija reprezentativnosti uvedenih posljednjim amandmanima na Zakon o radu u 2007.godini, u Republici Srpskoj postoji potreba za usvajanjem Zakona o kolektivnom pregovaranju. Gospodarsko-socijalno vijeće Republike Srpske je osnaženo usvajanjem novog Zakona o Gospodarsko-socijalnom vijeću, te drugim propisima i aktima koji se odnose na rad Gospodarsko-socijalnog vijeća. U Federaciji Bosne i Hercegovine postoji Sporazum o Gospodarsko-socijalnom vijeću iz 2004.godine koji uređuje uspostavu, mandat i rad Gospodarsko-socijalnog vijeća i koji će se najvjerojatnije zamijeniti zakonom. Pitanje kriterija reprezentativnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine bi se moglo riješiti posebnim zakonom koji uređuje kriterije reprezentativnosti, iako je reprezentativnost organizacija radnika i poslodavaca razrađena u Nacrtu novog Zakona o radu u FBiH koji je u proceduri parlamentarnog odobravanja.

U studenom 2011.godine potpisan je Sporazum o Ekonomsko-socijalnom vijeću Distrikta Brčko.

Pored Gospodarsko-socijalnog vijeća u Republici Srpskoj djeluju i nedavno uspostavljeni tripartitni odbori o SZR-u i neprijavljenom radu u građevinskom sektoru. Potonji je usvojio Strategiju za borbu protiv neprijavljenog rada u građevinskom sektoru, te pridonio brojnim promjenama u nekolicini zakona s ciljem ukidanja neprijavljenog rada u tom konkretnom sektoru.

U posljednjih nekoliko godina sve se više prepoznaje značaj mirnog rješavanja radnih sporova, a posebice u uvjetima opadanja gospodarskih rezultata. U tu svrhu je donesen Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova u Republici Srpskoj, čije su izmjene i dopune usvojene nedavno. Sukladno Zakonu, Vlada je uspostavila Agenciju za mirno rješavanje radnih sporova u kojoj radi niz miritelja i arbitara. Agencija je počela sa radom u rujnu 2010.godine. Količina primljenih radnih sporova je ukazala na potrebu za dodatnim brojem

miritelja i arbitara, što je i urađeno. U nepunih godinu dana svog postojanja, Agencija je opravdala svoju svrhu i riješila niz individualnih i kolektivnih radnih sporova.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, postoji mehanizam za mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova koji je zainteresiranim stranama dostupan kroz Mirovno vijeće Federacije Bosne i Hercegovine, a koje rezultira iz Zakona o radu. Posredovanje se trenutačno ne poduzima na profesionalnom osnovu ili putem obučenih miritelja i posrednika. Iako je dragovoljno i besplatno, zainteresirane strane ga nedostatan koriste.

Nadležno Ministarstvo je nedavno pripremlilo Nacrt zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, a socijalni partneri su već dali komentare. Nacrt zakona trenutačno razmatraju kantoni/županije. Nakon usvajanja Zakona, budućim miriteljima i arbitrima će trebati obuka kako bi se djelotvorno uključili u radne sporove. Međutim, u slučaju neuspjeha te inicijative iz bilo kojeg razloga, postojeći sustav se može unaprijediti kroz njegovu boljom promidžbom.

Međunarodni standardi rada

Bosna i Hercegovina je ratificirala sve temeljne i prioritetne Konvencije MOR-a.⁶ Lista ratificiranih međunarodnih standarda rada je proširena nedavnom ratifikacijom svih međunarodnih standarda rada usvojenih od 1993. do 2009.godine. Bosna i Hercegovina je u bližoj prošlosti bila uspješna u ispunjavanju svojih ustavnih obveza glede izvještavanja nadzornih tijela MOR-a o ratificiranim međunarodnim standardima rada, te u dostavljanju novousvojenih standarda vlastima u državi. Postignut je izvanredan napredak u ovoj oblasti.

Međutim, nužno je daljnje poboljšanje, kako bi se osigurala puna usuglašenost zakona i prakse s ratificiranim radnim standardima, prema zahtjevima Komitet stručnjaka za primjenu konvencija i preporuka MOR-a. Promovirat će se ratifikacija Konvencije br. 151 o radnim odnosima (javna služba) i Konvencije br. 154 o kolektivnom pregovaranju.

1.2.Nacionalni razvojni okvir i strategije

Program dostojanstvenog rada za zemlju 2012.-2015.godine će unaprijediti potporu koju MOR pruža zemlji u provedbi njezine razvojne strategije i strategije socijalne uključenosti, zajedno s potporom drugih međunarodnih organizacija. On odražava prioritete partnera, uzimajući u obzir ciljeve politika Prijedloga strategije razvoja zemlje 2010.-2014. (DSR) i Prijedloga strategije socijalne uključenosti 2010.-2015. (SIS). Prijedlog DSR-a navodi slijedeće strateške ciljeve zajedno s prioritetima i mjerama: (i) Makroekonomska stabilnost, (ii) Konkurentnost, (iii) Zapošljavanje, (iv) Održivi razvitak (v) EU Integracija i (vi) Socijalna uključenost. Prijedlog je također usuglašen s međunarodnim razvojnim agendama: Milenijskim razvojnim ciljevima (MRC) i Okvirom Ujedinjenih naroda za razvojnu pomoć 2010.-2014. (UNDAF), pri čemu potonji artikulira najveće izazove za Bosnu i Hercegovinu, a čiji se rezultati u svezi Demokratskog upravljanja i Socijalne uključenosti odražavaju u Programu za zemlju. Kao član obitelji UN-a u Bosni i Hercegovini, MOR surađuje sa ostalim UN Agencijama i pridonosi provedbi razvojne agende Bosne i Hercegovine.

⁶ Temeljne konvencije: K29, K 87, K 98, K 100, K 105, K 111, K 138, K 182; Prioritetne konvencije: K 81, K 122, K 129, K 144.

II. Lekcije naučene iz prethodne suradnje

Prethodni PDR za Bosnu i Hercegovinu 2008.-2010.g. je finaliziran potkraj 2008.godine temeljem opširnih konzultacija s partnerima. Potpisao ga je ministar civilnih poslova 15.10.2009.godine, nakon odobrenja Vijeća ministara od 02.07.2009.godine, i proširen je na 2011.godinu kroz razmjenu pisama između DWT/CO Budimpešta i Ministarstva civilnih poslova u ime Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Usuglašen je sa Zajedničkom procjenom za zemlju, te UNDAF-om 2004.-2009. i UNDAF-om 2010.-2014.godine. Završno samoocjenjivanje svih partnera s predstavnicima vlada i organizacija poslodavaca i radnika održano je u prosincu 2011.godine.

Glavni rezultat koji je postignut u promicanju dostojanstvenog rada je povećana svijest o važnosti funkcioniranja socijalnog dijaloga, a koji se temelji na ojačanom zakonodavom okviru i osnaženim socijalnim partnerima. Bez ojačanog socijalnog dijaloga i osnaženih socijalnih partnera, koji mogu utjecati na rad, zapošljavanje i socijalne politike i zakonodavstvo, kao i proces kolektivnog pregovaranja, mirno rješavanje radnih sporova i upravljanje fondovima socijalnog osiguranja, nema ni dostojanstvenog rada.

Glede sudjelovanja socijalnih partnera u PDR procesu, potrebno je što je prije moguće riješiti unutarnja pitanja organizacija poslodavaca (uspostava nove organizacije/udruge) kako bi se riješila reprezentativnost organizacija poslodavaca iz Republike Srpske na državnoj razini.

Također, u cilju jačanja osjećaja nacionalnog "vlasništva" nad PDR procesom, nužno je uspostaviti PDR odbor sastavljen od članova/zamjenika članova, koji bi također imali ulogu fokalnih osoba u njihovim institucijama/organizacijama. Na taj način bi se osigurala institucionalna memorija partnera u svezi s PDR-em i pravilan protok PDR informacija, te po potrebi vršile prilagodbe PDR-a u promjenjivim okolnostima. Štoviše, to bi također omogućilo bolji pregled stanja u svezi s postignutim rezultatima, kao i izazovima koji se pojavljuju u područjima koja se odnose na agendu dostojanstvenog rada, a koji nisu nužno dio PDR-a, kako bi se prikladno odrazili u PDR-u i usmjeravali partnere u osmišljavanju slijedeće PDR generacije.

Zamijećeno je bolje razumijevanje terminologije i formata programa, što je rezultat predstavljanja agende dostojanstvenog rada zajedno s načelima upravljanja temeljenog na rezultatima i njegove primjene na PDR.

Glede pomoći MOR-a, treba napomenuti da su partneri jednoglasno pohvalili njezinu pomoć, te također visoko ocijenili primljenu tehničku pomoć.

III. Prioritetna područja suradnje

Prioritetna područja suradnje i rezultati Programa za zemlju su razvijeni u uskoj suradnji s partnerima. Proces je započeo s pojedinačnim konzultacijama i ocjenom zadnjeg PDR-a. Nakon tih razgovora i temeljem inputa koje je primio DWT/CO u Budimpešti pripremljen je prijedlog narativnog dijela Programa o kojem se dalje raspravljalo na tripartitnom okruglom stolu u prosincu 2011.godine. Partneri su također dostavili i pisane primjedbe i zapažanja u siječnju 2012.godine. Ovaj program je rezultat gore navedenog procesa konzultacija.

Imajući u vidu lekcije naučene iz protekle suradnje, MOR će težiti ka jačanju kapaciteta partnera i proširivanju utjecaja Politike dostojanstvenog rada MOR-a sukladno Milenijskim razvojnim ciljevima za Bosnu i Hercegovinu, Zajedničkoj procjeni UN-a za zemlju i akcijskim programima vlade. Strategija će obuhvatiti djelovanje uz izravno sudjelovanje partnera, te multilateralnih i bilateralnih donatora.

U okviru sveobuhvatne teme „Dostojanstven rad za sve“, u razdoblju 2012.-2015.godina MOR će se u Bosni i Hercegovini usredotočiti na tri programska prioriteta za zemlju, koje treba smatrati dugotrajnim ciljevima:

- I. Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera za poboljšanje upravljanja na tržištu rada
- II. Povećanje mogućnosti za zapošljavanje
- III. Jačanje sustava socijalne zaštite

Kao tehnička agencija Ujedinjenih naroda i agencija koja donosi standarde, MOR može osigurati tehničku potporu visoke kvalitete u svezi sa četiri strateška cilja Agende dostojanstvenog rada. Točnije, Tajništvo MOR-a ima dugogodišnje iskustvo i tehničku ekspertizu u područjima standarda rada, promicanja zapošljavanja, socijalne zaštite i socijalnog dijaloga. Rodna jednakopravnost je od temeljnog značaja za ostvarivanje Agende dostojanstvenog rada. Stoga se ulažu naponi kako bi se pitanja rodne jednakopravnosti u znatnijoj mjeri integrirala u sva područja strateških ciljeva MOR-a. MOR je jedina organizacija u kojoj su znanje i iskustva tripartitnih partnera dokumentirana, razmatrana i podijeljena diljem zemalja i regija. DWT/CO MOR-a u Budimpešti je proveo veliki broj projekata u središnjoj i istočnoj Europi na ukupno zadovoljstvo donatora i zemalja korisnica.

Prioritet 1. Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera za poboljšanje upravljanja na tržištu rada.

Rezultat 1.1: Pravno i institucionalno okruženje koje omogućava puno ostvarenje socijalnog dijaloga.

Kako bi se ojačao tripartitni socijalni dijalog na državnoj razini, treba riješiti pitanje kriterija reprezentativnosti socijalnih partnera na državnoj razini. MOR će osigurati tehničku pomoć u svezi sa uspostavom objektivnih i unaprijed identificiranih kriterija reprezentativnosti na državnoj razini. U cilju širenja obuhvata kolektivnog pregovaranja u privatnom sektoru, postizanja većeg razumijevanja ovog pitanja od strane vlade i povećanja svijesti o njezinoj ulozi u vezi s kolektivnim pregovaranjem razmijenit se razne evropske prakse (Belgija, Irska, Njemačka, Nizozemska).

Pored toga, osigurat će se tehnička potpora u svezi sa uspostavom operativnih mehanizama za mirno rješavanje radnih sporova u Federaciji Bosne i Hercegovine. Naročita pozornost će se posvetiti rješavanju radnih sporova u javnom sektoru, i u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Republici Srpskoj. Tehnička pomoć će obuhvatiti promidžbu ratifikacije Konvencije o radnim odnosima (javna služba) br. 151 od strane Bosne i Hercegovine.

Pokazatelji rezultata:

- Temeljem MOR preporuka tripartitni partneri osmišljavaju i provode mjere kojima se potiče i promiče učinkovito kolektivno pregovaranje na raznim razinama, te poboljšava njihova koordinacija.
- Propis o uspostavi mehanizma za mirno rješavanje radnih sporova je usvojen u Federaciji BiH.
- Usvojen je Akcijski plan za promidžbu ratifikacije i provedbe K. 151.

Rezultat 1.2: Povećan institucionalni kapacitet organizacija poslodavaca i radnika.

Jačanje organizacija poslodavaca ima za cilj izgradnju njihovih kapaciteta, pružanjem potpore poslodavcima pružiti potpora, kako bi se djelotvornije angažirali u gospodarskim i društvenim forumima na svim razinama, i da bi se osiguralo povoljno zakonodavno okruženje za poslovanje, što bi išlo u prilog održivim poduzećima. U žarištu će također biti i jačanje kapaciteta PO u transponiranju EU direktiva u domaće zakonodavstvo. MOR će i dalje pomagati PO, kako bi im pružila potporu u širenju njihovog članstva kojem bi pružale nove ili bolje usluge.

U žarištu tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta sindikata će i dalje biti kolektivno pregovaranje, uključujući i na razini poduzeća, te jačanje jednakopravnosti spolova u kolektivnom pregovaranju.⁷ Dodatno će se ojačati kapaciteti sindikata za konsolidaciju Općeg kolektivnog ugovora i sektorskih kolektivnih ugovora. MOR će pružiti pomoć sindikatima kako bi bolje artikulirali odredbe kolektivnih ugovora i time unaprijedili provedbu.

Pokazatelji rezultata:

- PO dostavljaju konačne preporuke u svezi sa izmjenama i dopunama Općeg kolektivnog ugovora (OKU) na razini Federacije (FBiH).
- PO vrše obuku svih članova u svim područjima BiH u pružanju potpore održivim poduzećima (Federacija BiH, Republika Srpska, Brčko distrikt).
- PO dostavljaju konačne preporuke o izmjenama i dopunama Zakona o radu kako bi osigurali da zakonodavstvo pravilno odražava EU direktive.
- Sindikati daju konkretne prijedloge u svezi politika na Opći kolektivni ugovor i sektorske ugovore.
- Sindikati su razvili i koristili modul za obuku o jednakopravnosti spolova.

Rezultat 1.3: Međunarodni standardi rada se bolje odražavaju u radnom zakonodavstvu.

MOR će i dalje pružati pomoć u svezi s međunarodnim standardima rada, kako bi izgradila ekspertizu i razumijevanje aktivnosti nužnih za provedbu međunarodnih standarda rada.

⁷ Uz vođenje računa o Zaključcima Međunarodne konferencije rada o jednakopravnosti spolova iz 2009.

Pomoć će obuhvatiti analizu praznina, tehničke savjete o implementaciji K 94, te prijenos europskih praksi o uređenju netipičnih oblika rada.

Pored toga, MOR će pružiti tehničku pomoć i potporu za ratifikaciju K 154. Sveukupni cilj je pružiti pomoć socijalnim partnerima u javnom sektoru na uspostavi i radu stalnih bipartitnih mehanizama u vođenju kolektivnog pregovaranja. Participatorno upravljanje će dodati legitimnost procesu donošenja odluka. Kolektivno pregovaranje može pridonijeti promicanju mirnih industrijskih odnosa i gospodarskog razvoja u Bosni i Hercegovini, gdje je razina povjerenja i ukupnog zadovoljstva životom niža nego u većini europskih zemalja.

Pokazatelji rezultata:

- Tripartitni partneri poduzimaju pravne i praktične mjere za primjenu međunarodnih standarda rada kao odgovor na pitanja koje su postavila nadzorna tijela MOR-a.
- Usvojen je Akcijski plan za promidžbu ratifikacije i provedbe K. 154.

Prioritet 2: Povećanje mogućnosti za zapošljavanje.

Rezultat 2.1: Unaprijeđen sustav strukovnog obrazovanja i obuke (VET) za poboljšanu zapošljivost s posebnim osvrtom na ranjive skupine.

MOR će kroz istraživanja i analize reformi VET politike pridonijeti izradi politika temeljenih na dokazima. Posebna pozornost će se posvetiti razumijevanju dinamike i rezultata tržišta rada kada su u pitanju mladi, radnice svih dobnih skupina i druge ranjive skupine radi donošenja zaključka u svezi sa smjerom politika za promicanje inkluzivnih prilika za zapošljavanje. Empirijske analize će popločati put prikladnijoj tehničkoj pomoći za poboljšanje rezultata tržišta rada kada su u pitanju žene, a koji će se stalno pratiti u okviru ovog rezultata.

Pokazatelji rezultata:

- Izvršeno je istraživanje i analiza za VET politiku temeljenu na dokazima.
- Izvršeno je istraživanje i analiza trendova tržišta rada za ranjive skupine.

Prioritet 3: Jačanje sustava socijalne zaštite

Rezultat 3.1: Održivost mirovinskih sustava je ojačana reformskim procesima temeljenim na tripartitnom socijalnom dijalogu.

Uz tehničku pomoć MOR-a, tripartitni partneri će razmatrati i postići dogovor o mjerama mirovinske reforme putem tripartitnog socijalnog dijaloga, te poduzeti konkretne korake kako bi osigurali učinkovitu provedbu istih. MOR će kreirati forum za raspravu o politikama i produbiti saznanja tripartitnih partnera o nedavnim iskustvima u mirovinskoj reformi u zemljama središnje i istočne Europe. U zemlji će se prevesti i distribuirati Izvješće o usporednoj analizi. Kapacitet tripartitnih partnera će se dodatno ojačati u cilju potpore dijalogu o politikama.

Pokazatelji rezultata:

- Distribuirana je Analiza o nedavnom iskustvu u mirovinskoj reformi u zemljama središnje i istočne Europe.
- Tripartitni akteri su postigli koncenzus o mjerama mirovinske reforme.

Rezultat 3.2: Poboljšani pravni i politički okviri o HIV-u i AIDS-u, kako bi se osigurala učinkovita zaštita prava osoba koje žive sa HIV-om sukladno Preporuci MOR-a br. 200.

MOR će ojačati kapacitete inspektora rada (IR), kako bi u svoje inspekcije uvrstili nadzor nad pitanjima u s vezi HIV/AIDS-a. Ovo će poslužiti kao osiguranje provedbi odnosnih pravnih propisa. Također, MOR će pružiti tehničku potporu za osiguranje pravne zaštite osobama koje žive sa HIV/AIDS-om u Zakonu o radu.

Pokazatelji rezultata:

- Inspektori rada integriraju pitanja HIV/AIDS-a u svoje savjetodavne usluge, sukladno međunarodnim standardima o HIV/AIDS-u.
- Poboljšani su postojeći pravni i politički okviri za osiguranje zaštite prava ljudi koji žive sa HIV/AIDS-om sukladno Preporuci MOR-a br. 200.

Rezultat 3.3: Ojačati učinkovitost sustava inspekcije rada radi boljeg promicanja dostojanstvenih uvjeta rada kroz informiranje, savjete i provedbu zakona.

MOR će pomoći u izgradnji kapaciteta inspekcija rada pružanjem tehničke pomoći kako bi se bolje informirali i nadzirali uvjete rada, posebice glede zaštite zdravlja i sigurnosti, te neprijavljenog rada. Pružit će se tehnička pomoć za izradu rodno senzitivnih smjernica politika, obuku inspektora rada, te omogućavanje razmjene praktičnih alata i najboljih praksi, kroz umrežavanje sa organizacijama iz EU i istočne Europe. MOR će se zalagati za uspostavu tripartitnog tijela radi istraživanja problema i promicanja mjera za borbu protiv neprijavljenog rada.

Pokazatelji rezultata:

- Smjernice politika za inspekcije rada u svezi s neprijavljenim radom i zaštitom zdravlja i sigurnosti su preispitane ili priređene u konzultaciji sa socijalnim partnerima, te su iste provedene.
- Uspostavljeno je tripartitno tijelo za borbu protiv neprijavljenog rada.
- Managementu je pružena potpora i praktični alati radi bolje informiranosti i provedbe zakona o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu, te neprijavljenoga rada.
- Inspektori rada su obučeni u sigurnosti i zdravlju na radu, zakonu o radu i suvremenim inspekcijskim metodama.
- Potpisani su protokoli o bilateralnoj suradnji sa sestrinskim organizacijama iz istočne Europe i EU.

IV. Upravljanje i provedba

Programom suradnje će se upravljati kroz mrežu sastavljenu od DWT/CO Budimpešta, nacionalnog koordinatora u Sarajevu, Regionalnog ureda za Europu i tehničke jedinice u sjedištu u Genevi. Nacionalni koordinatori će imati koordinacionu ulogu zajedno s DWT/CO Budimpešta. MOR će i dalje surađivati s glavnim akterima u zemlji, kao što su UN, sukladno UNDAF-u, Svjetska banka i Delegacija EC.

Ciljevi ovog programa će se provoditi kroz projekte tehničke suradnje, savjetodavne misije i seminare za širenje informacija i izgradnju kapaciteta. Izvanproračunska sredstva i redovita proračunska sredstva MOR-a će se koristiti za financiranje provedbe Programa za zemlju. Spomenuta mreža MOR-a će i dalje mobilizirati dodatna sredstva za praćenje postignutih rezultata, imajući na umu prioriteta pitanja partnera. Vlada i socijalni partneri će staviti na raspolaganje svoje stručno osoblje i prostorije, te pružati logističku potporu prema potrebi. Oni su opredijeljeni da provode daljnje korake koji su nužni za ostvarivanje očekivanih rezultata sukladno Planu rada PDR-a, koji će se pripremiti.

V. Aranžmani nadzora i ocjene radnog učinka

Redoviti pregledi provedbe Programa dostojanstvenog rada će se obavljati s partnerima korištenjem interaktivnih metoda. Misije stručnjaka MOR-a i njihova interna izvješća će se koristiti kao dio procesa praćenja. Provedba Programa dostojanstvenog rada će se interno pregledati svakih šest mjeseci od strane Odbora PDR-a, koji se sastoji od predstavnika partnera i nacionalnog koordinatora. DWT/CO direktor će najmanje jednom tijekom trajanja Programa ocjenjivati programska postignuća s partnerima u Bosni i Hercegovini. Plan provedbe Programa dostojanstvenog rada će se jednom godišnje interno pregledati i prilagoditi, kako bi po potrebi odrazio promijenjene okolnosti, s ciljem poboljšanja provedbene strategije. Odbor za pregled PDR-a će odobravati revidirani Plan provedbe.